

Cole Michael volt Lendvai titkosszolgálati fedőneve

2011. augusztus 5.

Magyar Nemzet

Bécsben és a nyugat-európai sajtóban Paul Lendvai Kelet-Európa-szakértőnek adta el magát, s ebből elég jól megélt. Nem sokat dicsekedett azzal, hogy a „Kelet-Európa-szakértői” státus eléréséhez a magyar titkosszolgálat is jócskán segített neki. Ma nevetségesnek tartja az együttműködéséről szóló „vádát”, de ha három titkosszolgálati munkatárs egybehangzóan „jó társadalmi kapcsolatként” kezeli, akkor mégiscsak nekik kell hinnünk, nem az önmagáról legendákat gyártó Lendvainak. Beutazásait Magyarországra, majd a szocialista tömb más államaiba csakis úgy tették lehetővé, ha együttműködött a kádári titkosszolgálattal. A magyar származású osztrák publicista egyébként napjainkban minden írásában élesen kritizálja hazánkat, a jobboldali kormányt, s vezetőjét, Orbán Viktort.

Tavaly novemberben a Heti Válasz megírta, hogy Lendvai Pál a nyolcvanas években együttműködött a Kádár-rendszer állambiztonsági szolgálatával. Ő nevetségesnek tartja a dokumentumokat, és tagadja az együttműködés feltételezését. Lendvai, a magyar származású osztrák publicista egyébként a német nyelvű sajtó egyik legidézettebb „Kelet-Európa-szakértője”, egyben első számú Magyarország-felelőse. Írásaiban – leggyakrabban a Der Standardban – folyamatosan és élesen kritizálja „a fiatal magyar demokrácia elsivárosodott belső életét”, s ő „Orbán Viktor legkérlelhetetlenebb kritikusa”. Pedig a lapunk birtokába került dokumentumokból kiderül, a Belügyminisztérium III/1–3-e alosztályához kapcsolódva végzett munkát Cole Michael fedőnéven.

Lendvai jelenleg az Europäische Rundschau főszerkesztője, és az ORF-TV Európa Stúdiójának vezetője is. Cole Michael fedőnévvel 1962. október 6-án nyitottak neki B (beszervezési) dossziét, amely megtalálható az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában ÁBTL 3.2.4. K–1743 jelzettel. Cole Michael anyagát eredetileg 2042. február 15-ig titkosították, ám egy 2003-as törvény alapján feloldották a titkosítást. A dossziéból kiderül, Cole Michael, azaz Lendvai önként vette fel a kapcsolatot 1961-ben a BM III/I–3-e alosztályának Urbán fedőnevű titkos munkatársával, azaz Lóránt László Endre újságíróval, az MTI bécsi tudósítójával. A dosszié szerint Cole Michael 1962 tavaszán már együttműködött az állampárti diktatúrával.

Lendvai a gimnázium után, 1947-től újságíróként dolgozott előbb a Szocialista Fiatalok című lapnál, majd az MTI-nél, az Esti Budapestnél, a Magyar Rádiónál, aztán a Szabad Népnél. 1952-ben néhány hónapra internálták, de később rehabilitálták. Ezután Szirmai István segítségével az Esti Hírlap külpolitikai rovatvezetője lett. Részt vett a forradalom lejárataira íródott fehér könyv (Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben) első kötetének összeállításában. Lendvai 1957 januárjában az Esti Hírlap külpolitikai rovatvezetőjeként a helyszínen követte figyelemmel a varsói szejmválasztásokat, ahonnan Lóránt László Endre a Népszavát tudósította. Varsóból Prágán keresztül Bécsbe utazott, ahol politikai menedékjogot kért.

Teljesen lojális

Lendvai disszidálásáig MSZMP-tag volt. „A bécsi nemzetközi sajtóklubban az ő kérésére találkoztam vele – írja Lóránt. – Esküdözött égre-földre, hogy teljesen lojális az MNK-val szemben. Most egy amerikai gazdasági lap bécsi tudósítója. Osztrák állampolgár, megmutatta az osztrák útlevelét. Azt is mondta, hogy azért nem foglalkozik magyarellenos politikával, mert félti Budapesten élő szüleit.”

A titkos munkatárs jól ismerte Lendvait. 1962 júliusában Bécsből ismét jelentett Urbán: „Az elmúlt napokban felhívott Lendvai Pál újságíró, aki ma a Financial Timesnak, az egyik legnagyobb gazdasági lapnak a bécsi tudósítója. Lendvai több fényképet kért magyar ipari létesítményekről, és ezeket meg is jelentette a lapban. Majd Lendvai kivágta az általa írt újságcikkeket »Szíves tájékoztatására« szöveggel. Telefonon jelezte, hogy szeretne velem beszélgetni, kértem, hogy jöjjön be a követségre, ez neki nem tetszett, ezért kávéházban találkoztunk. Elmondta, szeretné, ha közte és a követség között normális kapcsolat fejlődne ki. A másik dolog, amit kért, a magyar állampolgárságából való elbocsátás. Harmadik kérése pedig az volt, ha a magyar állampolgárságból elbocsátjuk, akkor járuljunk hozzá ahhoz, hogy rendszeresen beutazzhasson Magyarországra. Kérdeztem tőle néhány dolgot, s elmondta, hogy ma is szocialista. Magyarországgal szemben pedig az álláspontja az volt: »baráti kritikus vagyok«. Eddig azért nem vette fel a kapcsolatot a magyar követséggel, mert attól félt, azt a feltételt szabjuk, hogy dolgozzon a magyar hírszerzésnek. Ő senkinek sem kötelezi el magát – mondta –, ellenben egy kollegiális viszonyt szívesen fenntartana. Ezután hosszasan beszélt arról, hogy Ausztriában rendkívül jó kapcsolatai vannak. Kreisky (Bruno Kreisky, 1959-től 1966-ig Ausztria külügyminisztere – a szerk.), Pittermann (Bruno Pittermann, a Szociáldemokrata Párt elnöke 1957– 1967 között) vagy Bock (Fritz Bock, 1956–1968 között kereskedelmi miniszter – a szerk.) bármikor fogadják, komoly újságírónak tartják. Szerinte munkájával kiérdemelte az osztrák politikusok bizalmát.”

A következő beszélgetéskor Lendvai megígérte tartójának, „ha a mi számunkra kellemetlen lenne, hogy ő a régi barátaival találkozna magyarországi látogatásai során, akkor lemond a találkozásokról. Bizonygatta, ha módjában lesz Magyarországra beutazni, nem csalódunk benne, cikkei objektívak lesznek. A beszélgetés végén kérte, hogy továbbítsam kérvényeit, két kérvényét a jelentéshez mellékeltem, felterjesztem. A beszélgetés után néhány nappal ismét felhívott, azt mondta, hogy cikket akar írni a magyar gazdasági életről, és szeretné a magyar gazdasági miniszter képével illusztrálni. A kért képeket postai úton továbbítottam neki.”

Bécsi nagykövetségünk sajtóattaséja arra hívta fel Lendvai figyelmét, hogy a jövőben írjon a Magyar Híradó című lapba is, amelyet nagy számban olvas a magyar emigráció. Megígérte, hogy figyelemmel kíséri cikkeit, kérelmének teljesítéséről abban az esetben lehet szó, ha megbizonyosodik róla, hogy erre érdemes, ha ezt újságírói tevékenységén keresztül bebizonyítja.

Szolgálatot akar tenni

A bécsi követség 1962 őszén a következő feljegyzést kapta: Lendvai Pál ügyével a központ foglalkozott, a továbbiakban megfelelő cikkek elhelyezésével kell megbízni, és fokozatosan fel kell használni információszerzésre is. „Lendvai érdeke, hogy fenntartsa velünk a kapcsolatot úgy anyagi szempontból, mint az állampolgársági ügyekkel kapcsolatban. A kapcsolatot továbbra is követségi szinten kell tartani.”

Októberben Lendvai a következőket mondja a nagykövetség Géza néven jelentő titkos ügynökének: most már nem ragaszkodik ahhoz, hogy édesanyja kivándorló-útlevelet kapjon, sőt, hálás lenne, ha látogatási útlevelet kapna a magyar hatóságoktól. Az ügynök megjegyzi a végén: ha Lendvai rendszeren ír és ad információkat, akkor engedjük ki édesanyját látogatóba. Géza egyébként nagyképűnek, önteltnek tartja Lendvait. Urbán a következőket fűzi hozzá: „Javaslatomra meglátogatta a bécsi magyar sajtóattasét, és szemmel láthatóan minden erőfeszítésével szolgálatokat akar tenni. Lendvai, mint már korábban említettem, számító, ravasz, minden hájjal megkent és alapjában véve rendkívül ellenszenves figura.”

November közepén ismét jelent Urbán: „Mikor hazaértem, feleségem elmondta, hogy Lendvai többször keresett, és okvetlenül akar velem beszélni. Lementem az utcára, és felhívtam telefonon. Izgalommal közölte, hogy feltétlenül beszélni akar velem, mert sok érdekeset tudott meg. Így ezen a napon vele vacsoráztam a Peter's Platz vendéglőben. Lendvai elmondta: péntek délelőtt a néppárti centrum főemberével, Hurdesszel (Felix Hurdess, 1945–51 között az Osztrák Néppárt főtitkára – a szerk.) sikerült beszélnie, aki dühödten kirohant a reformista szárny »vad tervei« ellen. Majd részletesen beszámolt az általa ismert osztrák politikusról.” Egy hónappal később Urbán ügynöknél vacsorázott Lendvai a feleségével. Elmondta, hogy rendkívül hálás, amiért neki tetszően intézik édesanyja kiutazását. (Egyébként Lendvai anyja decemberben látogató-útlevéllel Bécsbe érkezett.) Igyekszik információt adni, írja Urbán. Lendvainak az a terve, hogy miután megszűnik magyar állampolgárnak lenni, évente legalább egy-két alkalommal beutazik Magyarországra helyszíni tudósítás készítése céljából. Számára ez létkérdés, mivel a Financial Times, az Economist és a Statist című angol gazdasági lapok, valamint a Die Tat című svájci politikai lap csak így ismerheti el Kelet-Európa-szakértőként.

„Az az álláspontja, hogy Magyarországgal kapcsolatos pozitív sajtómunkája olyan szolgálat, ami már jutalmat érdemel” – olvasható a jelentésben.

Tendenciózus cikkeket gyártattak vele

Egy összefoglaló jelentés szerint a Cole fedőnevű társadalmi kapcsolat ügyében az a határozat született a III/I-es alosztálynál, hogy csak akkor járulnak hozzá Cole, azaz Lendvai magyarországi beutazásához, ha rendszeresen információt ad az osztrák politikai élet általa ismert szereplőiről. Az a tervük, hogy hivatalos külügyi anyagokat, majd később tendenciózus cikkeket helyeznek el rajta keresztül. Lendvai korábban már megígérte, hogy biztosítja legális anyagok elhelyezését, ennek eredményeként fényképpel ellátott, pozitív jellegű cikkeket meg is jelentetett angol lapokban. Közölték vele, hogy ha teljesíti az elvárásokat, módja lesz minden évben Magyarországra utazni riportkészítésre.

Egy 1963. július 24-én Budapesten kelt jelentésből kiderül, hogy Cole-lal, azaz Lendvaival 1962. június óta tartott fenn operatív kapcsolatot a titkosszolgálat. A jelentés szerint: „A kialakult viszony következtében egyike a legjobb társadalmi kapcsolatunknak, aki esetleges kéréseinkre rendelkezésre áll. Az általa tudósított főleg gazdasági szaklapokban megjelent cikkei lojális hangvételűek. Intézkedésünk következtében Lendvai anyja nem kivándorló, hanem csak látogató útlevelet kapott. Ezenkívül távirati úton kiterjesztjük anyja útlevelét Izraelre is.”

Pap János belügyminiszter, a Kádár-rendszer egyik leghírhedtebb figurája, 1965-től az MSZMP Veszprém megyei első titkára lett, 1963 októberében a következő feljegyzést küldte Lendvaival kapcsolatban a BM ÁB vezetőjének: „Szirmai (az MSZMP agitációs és propaganda osztályának vezetője, KB-titkár és a Politikai Bizottság tagja – a szerk.) elvtárssal megbeszélve a véleménye az, hogy bocsássuk el a magyar állampolgárságból. Mivel nagyon csúnyán hagyott itt bennünket, csak akkor engedjük be, ha ő nagy segítséget nyújt nekünk, vagy nagyon jól dolgozik. Megfelelő ellenszolgáltatás nélkül nem érdemli meg, hogy hazajöjjön.”

A Herceg a kommunizmus „áldozatáról”

1963 decemberében Lendvai többször hívta a bécsi követséget, „erősen szorgalmazta beutazását. Többek között elmondta, hogy januárban több népi demokratikus országba kíván utazni, ahol vezető államférfiakkal akar interjút csinálni, és ebből egy nagyszabású riportkönyvet szeretne írni.” A román külügyminisztériummal fel is vette a kapcsolatot, ezt meg is erősítette a Herceg nevű titkos munkatárs, azaz Heltai András (ÁBTL 3, 2, 1, Bt–1082, 109. oldal), az MTI bécsi tudósítója, aki Urbán távozása után átvette a kapcsolatot. (Heltai ma is feltűnik külpolitikai szakértőként.) Herceg, azaz Heltai András a következőképpen írt Lendvairól: „A kommunizmus áldozatának adja ki magát, akit bebörtönöztek. Az MTI-ben végzett munkájáról, vezető pártfunkcióiról, a belső karhatalomban teljesített szolgálatáról, rehabilitálásáról és a fehér könyv szerkesztésében végzett munkájáról aligha tudnak.”

December végén Herceg kérdésére Lendvai azt válaszolta, most minden igyekezetével Bíró Gerdnek ad tájékoztatást, mert ő intézi Magyarországra való beutazásának ügyét. Bíró Gerd, azaz a Németi nevű titkos munkatárs abban az időszakban a bécsi magyar nagykövetség sajtóattaséja volt, és támogatta Lendvai beutazását. Első magyarországi útja (1964. február

28.) után az állambiztonsági szervek közölték Lendvaival, hogy rendszeres beutazását nem tudják engedélyezni, de tudatták vele, mindez nem örök érvényű, ha hajlandó pozitív jellegű cikkek elhelyezésére, akkor abban az évben még egyszer beutazhat.

1964 márciusában már másodszor utazott Budapestre. Felkereste Urbánt, aki a két budapesti találkozóról háromoldalas jelentést adott. Mint írja, „Lendvai megígérte Heltai fokozott informálását, de célzott arra, neki már Heltainál sokkal magasabb kapcsolatai vannak.” Ebben az időben több szocialista országban is járt Lendvai, többek között 1963 februárjában az NDK-ban. A következő két évben ismételten Romániába utazott. A bolgár titkosszolgálat jelezte a magyarnak, hogy Lendvai lejárató cikket jelentetett meg a bolgár népköztársaságról. Ezek után Kádár politikai rendőrsége jelezte a szocialista országoknak, hogy ne engedjék be Lendvait, ne adjanak neki vízumot. Ezért 1965 májusában Lendvai az egész béketáborban tiltó névjegyzékre került. Cole Michael anyagát lezárták 309 oldallal. Ám a dosszié 336 oldalas, mert egyes alosztályok ki-kikérték tanulmányozásra. A dossziében található egy szolgálati jegy, amelyet a III/I-es csoportfőnökség 3-as osztálya állított ki 1972. október 2-án. Ebben kérték Lendvai Pál újságíró, osztrák állampolgár tiltó névjegyzékből való törlését. Az indoklás: „folyamatos beutazásához operatív érdekeink fűződnek”.